

SIVILOMBUDSMANNEN

RIKSADVOKATEN
Postboks 2102 Vika
0125 OSLO

Vår referanse
2020/4920

Deres referanse

Vår saksbehandler
Eivind Vigeland Grøn

Dato
21.01.2020

Undersøkelse – behandling av krav om utskrift av straffesaksdokumenter i avsluttede straffesaker

Ombudsmannen har i løpet av de siste årene mottatt klager fra blant andre mistenkte og fornærmede i avsluttede straffesaker som har fått avslag fra politiet på sine krav om utskrift av straffesaksdokumenter i sakene.

Vi har sett nærmere på seks klagesaker mottatt i 2019 og 2020 som gjaldt avslag på krav om utskrift av straffesaksdokumenter etter straffeprosessloven (strpl.) § 28. Utskriftskravene i sakene var behandlet av Agder politidistrikt, Oslo politidistrikt, Sør-Vest politidistrikt og Sør-Øst politidistrikt. Kopi av avslagene var vedlagt i fem av de seks klagen. To av avslagene var påklaget til Oslo statsadvokatembeter og én av klagen var realitetsbehandlet av statsadvokatembetet.

Når det gjaldt behandlingstiden i sakene, var ett av utskriftskravene blitt behandlet innen fem dager. Behandlingstiden var over en måned for de øvrige kravene. I en av sakene var kravet om utskrift fortsatt ikke endelig avgjort etter i underkant av ett år, på tross av stadige påminnelser fra klageren og telefonisk henvendelse fra ombudsmannen. Det var ikke gitt foreløpig svar eller orientering underveis i noen av sakene.

I to av avgjørelsene hadde ikke politiet oppgitt hjemlene for avslagene. I en av avgjørelsene viste politidistriktet til påtaleinstruksen § 4-2 – en bestemmelse som ble opphevet i 2014. I to andre avgjørelser viste politiet til straffeprosessloven § 28 og politiregisterforskriften § 27-1, men det fremgikk ikke av avgjørelsens begrunnelser at kravet var avgjort etter en konkret vurdering av vilkårene i bestemmelsene. Faktum av vesentlig betydning for avgjørelsene av kravene var heller ikke gjengitt i noen av begrunnelsene for avslagene. I ingen av avslagene var klagerne orientert om klageadgang, klagefrist, klageinstans eller den nærmere fremgangsmåte for eventuell klage.

I vår sak 2019/1992 hadde mistenkte krevd utskrift av et avhør av seg selv fra 2009. Agder politidistrikt svarte vedkommende slik per e-post:

«Hei!

Du var mistenkt i saken, dermed part i saken og har rett til innsyn i saken. Du vil ikke få kopi av sakens dokumenter da straffesaksdokumenter ikke gis ut til privatpersoner fordi det er taushetsbelagt informasjon som kan komme på avveie.

Du kontakte din nærmeste politistasjon for å gjøre avtale om å se gjennom sakens dokumenter. Ta med legitimasjon og gjerne kopi av denne mailen som viser at du har fått lov til å se gjennom dokumentene. Du kan ikke ta bilder av dokumentene, men gjøre deg noen notater.»

I vår sak 2020/3191 hadde anmeldte i februar 2020 krevd utskrift av anmeldelsen for skadeverk fra 2017 for å forsvare seg mot et erstatningskrav i saken i forliksrådet. Oslo politidistrikt avsto kravet. Oslo statsadvokatembeter opprettholdt avgjørelsen 14. mai 2020 med henvisning til politidistriktets begrunnelse. Deler av begrunnelsen lød slik:

«Det fremgår av straffeprosessloven § 28 jf. politiregisterforskriften § 27-1 at siktede og andre med rettslig interesse 'kan kreve' utskrift av dokumenter i en avsluttet straffesak. Spørsmålet om retten til utskrift bedømmes for hvert enkelt dokument og i dette ligger det at det ikke er et ubetinget krav på utskrift. Politiet har en klar praksis om ikke å gi utskrift av straffesaksdokumenter til privatpersoner. Dette fordi det ikke er ønskelig at straffesaksdokumenter er i omløp. Politiet mener samtidig at behovet for informasjon kan ivaretas på andre måter enn ved utlevering av fysiske straffesaksdokumenter.»

Vi har ikke undersøkt klagen i disse enkeltsakene nærmere. Bakgrunnen for dette er at ombudsmannens arbeidsområde ikke omfatter domstolenes virksomhet, jf. sivilombudsmannsloven § 4 første ledd bokstav c. Dette unntaket omfatter også avgjørelser som ved klage, anke eller annet rettsmiddel kan innbringes for en domstol, jf. sivilombudsmannsinstruksen § 2 tredje ledd. Etter strpl. § 28 syvende ledd, kan et avslag på krav om utskrift etter denne bestemmelsen begjæres forelagt retten til avgjørelse. Vi har derfor avsluttet klagesaksbehandlingen i sakene her, men gjennomgående orientert klagerne om at de kan henvende seg på nytt til politiet, og vise til straffeprosessloven § 28 syvende ledd. Vi har ikke sett at klagerne har kommet tilbake med ny klage etter dette.

Klagesakene hit reiser imidlertid tvil om reglene om krav om utskrift av straffesaksdokumenter i avsluttede straffesaker blir praktisert i henhold til regelverket. I medhold av sivilombudsmannsloven § 5 har vi derfor av eget tiltak besluttet å undersøke påtalemyndighetens behandling av slike krav fra straffesakens parter, dvs. den siktede, fornærmede og etterlatte.

Undersøkelsen rettes til Riksadvokaten som har den overordnede ledelsen av påtalemyndigheten, jf. strpl. § 56 andre ledd. Undersøkelsen er begrenset til behandlingen av utskriftskrav, og den omhandler ikke de materielle vilkårene for slik utskrift.

Lovgivningen oppstiller to alternative hjemler for krav om utskrift i straffeprosessloven § 28 og politiregisterforskriften § 27-1. Bestemmelsenes første ledd er langt på vei sammenfallende.

Som et utgangspunkt gjelder forvaltningsloven (fvl.) ved behandlingen av krav om utskrift etter politiregisterforskriften § 27-1, når ikke annet følger av politiregisterloven eller politiregisterforskriften, jf. fvl. § 1. Ytterligere saksbehandlingsregler om behandlingen av kravet og klageadgang fremgår av politiregisterloven §§ 54 og 55 og politiregisterforskriften §§ 18-6, 18-7 og 27-3.

Etter fvl. § 4 første ledd bokstav b gjelder ikke forvaltningsloven for saker som forvaltningsorganet selv behandler eller avgjør i medhold av straffeprosessloven. Forvaltningsloven gjelder følgelig ikke ved behandlingen av krav om utskrift etter strpl. § 28. Etter politiregisterforskriften § 24-1 gjelder imidlertid politiregisterregelverkets behandlingsregler for behandlingen av krav om utskrift etter strpl. § 28, med mindre noe annet fremgår av straffeprosessloven eller politiregisterforskriften.

Utover dette vil også ulovfestede krav til god forvaltningsskikk og forsvarlig saksbehandling gjelde for politiets behandling av krav om utskrifter, jf. blant annet ombudsmannens uttalelser 4. mars 2018 (SOM-2017-4037) og 23. november 2018 (SOM-2017-1186).

Vi ber om Riksadvokatens begrunnede svar på spørsmålene nedenfor innen **fire uker**, jf. sivilombudsmannsloven § 7 og sivilombudsmannsinstruksen § 6 andre ledd. Dersom det er behov for innspill til spørsmålene fra Datatilsynet, som etter politiregisterloven § 58 fører tilsyn med at politiregisterloven og politiregisterforskriften blir fulgt, ber vi om at Riksadvokaten innhenter dette.

1. Både strpl. § 28 og politiregisterforskriften § 27-1 hjemler krav om utskrift av straffesaksdokumenter i avsluttede straffesaker. Bestemmelsene har til dels sammenfallende vilkår. Vi ber Riksadvokaten redegjøre for hvilken hjemmel som skal benyttes i hvilke tilfeller, og hvorfor.
2. Mener Riksadvokaten at forvaltningsloven gjelder for påtalemyndighetens behandling av krav om utskrift av straffesaksdokumenter i avsluttede straffesaker?
3. Hvilken betydning mener Riksadvokaten følgende bestemmelser i forvaltningsloven har for politiets behandling av krav om utskrift av straffesaksdokumenter i avsluttede straffesaker:
 - a. § 11 om veiledningsplikten,
 - b. at behandlingsfristen i fvl. § 11a er én til tre dager for partsinnsyn, jf. eksempelvis ombudsmannens uttalelse 16. januar 2020 (SOM-2019-4328),
 - c. § 17 om utredningsplikten,
 - d. § 25 om begrunnelsens innhold, og
 - e. § 27 om underretning om vedtaket, særlig tredje og fjerde ledd?
4. Dersom forvaltningslovens bestemmelser som er nevnt i spørsmål 3 ikke får direkte anvendelse ved behandlingen av slike utskriftskrav, i hvilken utstrekning stiller kravene til god forvaltningsskikk og forsvarlig saksbehandling krav til påtalemyndighetens behandling av utskriftskravene?

5. Er Riksadvokaten kjent med påtalemyndighetens praksis for behandling av krav om utskrift av straffesaksdokumenter i avsluttede straffesaker? Mener Riksadvokaten at påtalemyndigheten gjennomgående praktiserer reglene om utskrift av straffesaksdokumenter i avsluttede straffesaker i henhold til regelverket? Hva mener Riksadvokaten eventuelt er årsakene til påtalemyndighetens praksis på dette området? Har Riksadvokaten noen kommentarer til Oslo politidistrikts ovennevnte beskrivelse av sin praksis på området?
6. Hvordan vil Riksadvokaten sikre at påtalemyndigheten innretter sin behandling av krav om utskrift slik at behandlingen er i tråd med regelverket på området? Mener Riksadvokaten det eventuelt er grunn til å supplere eller korrigere rutiner, retningslinjer eller veiledere på området?

Siden vi i denne undersøkelsen omtaler Agder politidistrikts, Oslo politidistrikts og Oslo statsadvokatembeters avgjørelser av konkrete utskriftskrav, orienteres de med en kopi av dette brevet.

For ombudsmannen

Marianne Aasland Kortner
seniorrådgiver

Eivind Vigeland Grøn
seniorrådgiver

Dette brevet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevet underskrift.

Kopi til:

Agder politidistrikt	Postboks 514 Lundsiden	4605	KRISTIANSAND S	Ref. 10882531
Oslo statsadvokatembeter	Postboks 2100 Vika	0125	OSLO	Ref. 14094603
Oslo politidistrikt	Postboks 2093 Vika	0125	OSLO	Ref. 14094603